

Kohtuasi C-660/22**Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1****Saabumise kuupäev:**

20. oktoober 2022

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Corte suprema di cassazione (Itaalia kassatsioonikohus)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

27. september 2022

Kassaator:

Ente Cambiano società cooperativa per azioni

Vastustaja:

Agenzia delle entrate

Põhikohtuasja ese

Kassatsioonkaebus, mis esitati Corte suprema di cassazionele (Itaalia kassatsioonikohus) otsuse peale, millega Commissione tributaria regionale della Toscana (Toscana maakonna maksukohus, Itaalia) jättis rahuldamata kaebuse, mille Ente Cambiano società cooperativa per azioni esitas, sest Agenzia delle entrate (Itaalia maksuamet) jättis rahuldamata ettevõtte taotluse, mille ese oli ettevõtte netovarast maksuhaldurile tasatud 20% tagasimaksmine, mille ettevõtte tasus oma pangandusettevõtte aktsiaseltsile üleandmiselt.

Eelotsusetaotluse ese ja õiguslik alus

Eelotsusetaotluse ese on selliste riigisiseste õigusnormide kooskõla Euroopa Liidu õigusega ja eelkõige ELTL artiklites 63 ja järgnevates artiklites kehtestatud kapitali vaba liikumise põhimõttega ning ELTL artiklites 101, 102, 120 ja 173 sätestatud konkurentsivabaduse ja turu kaitsmise põhimõtetega, milles nähti ette, et ühistupangana asutatud laenuühistel, kelle netovara oli 31. detsembril 2015 üle 200 miljoni euro, oli võimalus ühistupankade kontserni mitte kuuluda ja anda

oma pangandusettevõtte üle aktsiaseltsile („way out“ võimalus). Kõnealuste riigisestse õigusnormidega tehti see võimalus sõltuvaks kohustusest tasuda maksuhaldurile 20% netovarast ning sätestati, et selle kohustuse täitmata jätmise korral antakse ühistupangana asutatud laenuühistu vara üle koostöö edendamise ja arendamise ühisfondidesse.

ELTL artikkel 267

Eelotsuse küsimus

Kas ELTL artiklitega 63 ja järgnevate artiklitega, artiklitega 101, 102, 120 ja 173 on vastuolus sellised riigisestsed eeskirjad, nagu 14. veebruari 2016. aasta dekreetseaduse nr 18, mis võeti muudetud kujul seadusena vastu 8. aprilli 2016. aasta seadusega nr 49, *ratione temporis* kohaldatavas redaktsioonis artikli 2 lõiked 3-ter ja 3-quater, millega ühistupangana asutatud laenuühistutele, mis omavad 31. detsembri 2015. aasta seisuga suuremat kui kaheksa miljoni euro suurust netovara, antakse võimalus kontserniga mitte ühineda ja selle asemel anda pangandusettevõtte üle – ka äsja asutatud – pangandustegevusega tegeleda võivale aktsiaseltsile, kohustades teda tasuma summa, mis võrdub 20%-ga tema netovarast 31. detsembri 2015. aasta seisuga, ja muutma oma põhikirja nii, et sellest kõrvaldatakse pangandustegevusega tegelemine ning jäetakse samal ajal kehtima tsiviilseadustiku (Codice civile) artiklis 2514 osutatud liikmetevahelisuse klauslid, tagades osanikele teenused, mille ülesanne on säilitada suhe ülevõtva aktsiaseltsiga, ning koolitus- ja teabeteenused säästmise ja abiprogrammide edendamise valdkonnas?

Viidatud liidu õigusnormid

ELTL artikkel 63 ja järgnevad artiklid, artiklid 101, 102, 120 ja 173

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2013. aasta määrus (EL) nr 575/2013, mis käsitleb krediitiasutuste suhtes kohaldatavaid usaldatavusnõudeid ja millega muudetakse määrust (EL) nr 648/2012

Nõukogu 17. juuli 1969. aasta direktiiv 69/335/EMÜ kapitali suurendamise kaudse maksustamise kohta

Nõukogu 10. juuni 1985. aasta direktiiv 85/303/EMÜ, millega muudetakse direktiivi 69/335/EMÜ kapitali suurendamise kaudse maksustamise kohta

Nõukogu 12. veebruari 2008. aasta direktiiv 2008/7/EÜ kapitali suurendamise kaudse maksustamise kohta

Nõukogu 19. oktoobri 2009. aasta direktiiv 2009/133/EÜ eri liikmesriikide äriühingute ühinemise, jaotumise, eraldumise, varade üleandmise ja osade või aktsiate vahetamise ning Euroopa äriühingute (SE) või Euroopa ühistute (SCE)

registrijärgse asukoha teise liikmesriiki üleviimise puhul rakendatava ühise maksustamissüsteemi kohta

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2013. aasta direktiiv 2013/36/EL, mis käsitleb krediitiasutuste tegevuse alustamise tingimusi ning krediitiasutuste usaldatavusnõuete täitmise järelevalvet, millega muudetakse direktiivi 2002/87/EÜ

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. mai 2014. aasta direktiiv 2014/59/EL, millega luuakse krediitiasutuste ja investeerimisühingute finantsseisundi taastamise ja kriisilahenduse õigusraamistik ning muudetakse nõukogu direktiivi 82/891/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiive 2001/24/EÜ, 2002/47/EÜ, 2004/25/EÜ, 2005/56/EÜ, 2007/36/EÜ, 2011/35/EL, 2012/30/EL ja 2013/36/EL ning määruseid (EL) nr 1093/2010 ja (EL) nr 648/2012

Euroopa Liidu põhiõiguste harta, artiklid 16 ja 17

Viidatud riigisisesed õigusnormid

1. septembri 1993. aasta seadusandlik dekreet nr 385 – pangandus- ja krediitivaldkonna seaduste konsolideeritud tekst (decreto legislativo 1° settembre 1993, n. 385 – Testo unico delle leggi in materia bancaria e creditizia, edaspidi „TUB“), eelkõige artikli 150-*bis* lõige 5:

„Artiklis 36 ette nähtud ühinemiste ja äriühingu vormi muutmise ning õigussuhete paketi üleandmise ja jagamise korral, mille tulemusena tekib aktsiaseltsi vormis asutatud pank, jäävad kehtima 23. detsembri 2000. aasta seaduse nr 388 artiklis 17 kehtestatud vara üleandmise tagajärjed“.

14. veebruari 2016. aasta dekreetseadus nr 18 – kiireloomulised meetmed ühistupangana asutatud laenuühistute reformi, problemlaenude väärtpäberistamise tagatise, kriisimenetluse ja säästuhoiuste kollektiivse haldamise maksukorralduse kohta, mis võeti muudetud kujul seadusena vastu 8. aprilli 2016. aasta seadusega nr 48 (decreto-legge 14 febbraio 2016, n. 18 – Misure urgenti concernenti la riforma delle banche di credito cooperativo, la garanzia sulla cartolarizzazione delle sofferenze, il regime fiscale relativo alle procedure di crisi e la gestione collettiva del risparmio; edaspidi: „dekreetseadus nr 18/2016“), eelkõige artikli 2 lõiked 3-*bis*, 3-*ter* ja 3-*quater*:

„3-*bis*. Erandina 1. septembri 1993. aasta seadusandliku dekreeidi nr 385 artikli 150-*bis* lõikes 5 ette nähtust ei toimu üleandmist ühistupankade puhul, mis kuuekümmet päeva jooksul alates kuupäevast, mil jõustub seadus, millega käesolev dekreet seadusena kehtestatakse, esitavad Banca d'Italiale (Itaalia keskpank) 1993. aasta seadusandliku dekreeidi nr 385 artikli 58 alusel – ka ühise – taotluse vastavate pangandusettevõtete üleandmiseks samale – ka äsja asutatud – aktsiaseltsile, millel on lubatud tegeleda pangandustegevusega, sest taotluse esitanud pank või ühisavalduse korral vähemalt üks taotluse esitanud pankadest

omab 31. detsembril 2015 rohkem kui kaheksa miljoni euro suurust netovara, nagu tuleneb selle kuupäeva kohta koostatud finantsaruandest, mille kohta audiitor on märkusteta otsuse teinud.

3-ter. Üleandmistehingu hetkel tasub üleandev ühistupangana asutatud laenuühistu riigi eelarvesse summa, mis võrdub 20 protsendiga koguvarest 31. detsembril 2015. aasta seisuga, nagu tuleneb selle kuupäeva kohta koostatud finantsaruandest, mille kohta audiitor on märkusteta otsuse teinud.

3-quater. Pärast üleandmist muudab üleandev ühistupangana asutatud laenuühistu, mis säilitab pärast lõikes *3-ter* sätestatud makset jagatud reservid, oma tegevusala, et välistada pangandusega tegelemine, ning kohustub juhutama tsiviilseadustiku artiklis 2514 sätestatud liikmetevahelisuse klauslitest ja tagama osanikele teenused, mille ülesanne on säilitada suhe ülevõtva aktsiaseltsiga, ning koolitus- ja teabeteenused säästmise ja abiprogrammide edendamise valdkonnas. [...] Juhul kui käesolevas lõikes ning lõigetes *3-bis* ja *3-ter* ette nähtud kohustusi ei täideta, antakse üleandva ettevõtte või vastavalt olukorrale ühistupangana asutatud laenuühistu vara üle 23. detsembri 2000. aasta seaduse nr 388 artikli 17 kohaselt. [...]“.

Asjaolude ja menetluse lühiülevaade

- 1 Dekreetseaduse nr 18/2016 artikli 2 lõigetest *3-bis*, *3-ter* ja *3-quater* tulenevad õigusnormid on osa ühistupankade korra reformist Itaalia õiguskorras. Reformi eesmärk oli ületada struktuurilised puudused, mis olid muu hulgas tingitud suurema osa ühistupankade organisatsioonilisest korraldusest ja väikestest mõõtmetest. Reformiga ette nähtud peamine mudel oli ühistupangana asutatud laenuühistute ühinemine ühistupankade kontserniga, mida juhib emaettevõtte (holding) aktsiaseltsi vormis, milles osaleb samade tütarettevõtjatest ühistupangana asutatud laenuühistute juhtimis- ja koordineerimisvolitustega enamus.
- 2 Ainult kõige tugevamatele pankadele, mille koguvara oli 31. detsembril 2015. aasta seisuga üle 200 miljoni euro, oli dekreetseaduse nr 18/2016 artikli 2 lõigetes *3-bis*, *3-ter* ja *3-quater* aga ette nähtud võimalus vältida kontserniga ühinemist, andes oma pangandusettevõtte üle aktsiaseltsile ja muutes põhikirja nii, et välistatakse pangandusega tegelemine ja jäetakse samal ajal kehtima klauslid äriühingu liikmetevahelisuse eesmärgi esimuse kohta („way out“ võimalus). Lisaks võis üleandev äriühing jääda aktsionäriks ja saada kontrolli üleandmise sihtettevõtja üle.
- 3 Dekreetseaduse nr 18/2016 artikli 2 lõigete *3-ter* ja *3-quater* kohaselt oli üleandval pangal „way out“ võimaluse kasutamisel kohustus maksta riigieelarvesse summa, mis võrdus 20%-ga tema netovarast. Juhul, kui seda kohustust ei täidatud, kanti üleandva panga vara koostöö edendamise ja arendamise ühisfondidesse kooskõlas 23. detsembri 2000. aasta seaduse nr 388 artikliga 17, kohaldades TUB artikli 150-*bis* lõikes 5 ette nähtud üldreeglit.

- 4 Ente Cambiano società cooperativa per azioni (edaspidi „Ente Cambiano“), mille netovara oli 31. detsembril 2015 suurem kui kakssada miljonit eurot, kasutas „way out“ võimalust, andes oma pangandusettevõtte üle aktsiaseltsile, kelle üle ta omandas kontrolli. Dekreetseaduse nr 18/2016 artikli 2 lõike 3-ter alusel pidi kassaator üleandmistehingu eest riigikassasse tasuma 54 208 740,00 eurot, mis võrdus 20% tema netovarast 31. detsembri 2015. aasta seisuga.
- 5 Kassaator esitas kõnealuse summa tagasisaamiseks taotluse Agenzia delle entrate (Itaalia maksuamet), kes tema taotlust ei rahuldanud. Hiljem esitas Ente Cambiano viidatud tagasilükkamise peale kaebuse Commissione tributaria provincialele (provintsi maksukohus, Itaalia) ja seejärel Commissione tributaria regionale della Toscana (Toscana maakonna maksukohus), kes lükkas 13. detsembril 2018 kohtu kantseleis registreeritud kohtuotsusega apellatsioonkaebuse tagasi.
- 6 Seetõttu esitas Ente Cambiano Commissione tributaria regionale della Toscana (Toscana maakonna maksukohus) otsuse peale kassatsioonkaebuse, väites eelkõige, et „way out“ võimalust reguleerivad õigusnormid on vastuolus nii Euroopa Liidu õigusega kui ka Itaalia põhiseadusega.
- 7 Corte suprema di cassazione (kassatsioonikohus), kes leidis, et kassaatori poolt tõstatatud küsimus, kas dekreetseaduse nr 18/2016 artikli 2 lõiked 3-bis ja 3-ter on põhiseadusega kooskõlas, ei ole ilmselgelt põhjendamatu, saatis selle küsimuse edasi Corte costituzionalele (Itaalia konstitutsioonikohus).
- 8 Kohtuotsusega nr 149/2021 välistas Corte costituzionale (konstitutsioonikohus) kõnealuste õigusnormide põhiseadusele mittevastavuse. Eelkõige kinnitas Corte costituzionale viidatud kohtuotsuses, et dekreetseaduses nr 18/2016 ette nähtud netovarast 20% tasumine ei kujuta endast maksu. Corte costituzionale arvates on tasu aga kohustus, millest sõltub üleandva ettevõtja autonoomse ja vastastikuse püsijäämise huvi teostamine, ilma et tuleks kontserniga ühineda ning järelikult alluda emasettevõtja juhtimis- ja koordineerimisvolitustele.

Põhikohtuasja poolte peamised argumendid

- 9 **Kassaatori arvates** on käsitletavad õigusnormid vastuolus Euroopa Liidu õiguse erinevate sätetega.
- 10 Esiteks on dekreetseaduse nr 18/2016 artikli 2 lõigetega 3-ter ja 3-*quater* kehtestatud tasu maksmise kohustus vastuolus ELTL artiklis 63 ja järgmistes artiklites sätestatud kapitali vaba liikumise põhimõttega. Selles osas väidab Ente Cambiano, et kapitali vaba liikumise põhimõtet täpsustati direktiiviga 2008/7, mis võttis üle direktiivi 69/335 sätteid, kinnitades üleandmistehingute neutraalset maksustamist.
- 11 Selles osas viitab kassaator Euroopa Kohtu 16. juuli 2020. aasta kohtuotsusele OC jt vs. Banca d'Italia jt, C-686/18, EU:C:2020:567, milles on selgitatud, et

investeeringuvabaduse võimalikud piirangud peavad vastama liidu tunnustatud üldise huvi eesmärkidele. Ente Cambiano arvates ei aita vaidlusaluse tasu maksmise kohustus parandada konkurentsi ega pangandussüsteemi stabiilsust, vaid vastupidi karistab põhjendamatult nimelt kõige tugevamaid ühistupangana asutatud laenuühistuid, mis on sellistena võimelised kaasama teistest liikmesriikidest pärit kapitaliinvesteeringuid.

- 12 Teiseks rikuvad analüüsitavad õigusnormid direktiivi 2009/133, mis käsitleb eri liikmesriikide äriühingute varade üleandmisele rakendatavat ühist maksustamissüsteemi. Itaalia õiguskorras laiendati selle direktiivi, milles sätestati, et ettevõtete üleandmisele tuleb kohaldada neutraalse maksustamise tavakorda, kohaldamisala Vabariigi presidendi 22. detsembri 1986. aasta dekreediga nr 917 – tulumaksuseadustiku konsolideeritud teksti heakskiitmine (decreto del Presidente della Repubblica 22 dicembre 1986, n. 917 – Approvazione del testo unico delle imposte sui redditi) – artikliga 176 ka riigisisestele ettevõtete üleandmistele
- 13 Kolmandaks rikuvad vaidlustatud õigusnormid ELTL artiklites 101, 102, 120 ja 173 sätestatud konkurentsivabaduse ja turu kaitsmise põhimõtteid.
- 14 Neljandaks on riigisisese õigusnormid vastuolus Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklitega 16 ja 17, kuna vaidlustatud tasu maksmise kohustus rikub ettevõtlusvabaduse õiguse kasutamist Ente Cambiano poolt.
- 15 **Agenzia delle entrate** (Itaalia maksuamet) väidab aga, et vaidlustatud õigusnormidega taotletakse eelkõige Itaalia pangandussüsteemi stabiilsuse tugevdamise eesmärki ning seega on see kooskõlas liidu õiguse sätetega, mille eesmärk on vähendada süsteemsete pangakriiside võimalust. Sellised sätted hõlmavad määrust nr 575/2013 ja direktiivi 2013/36, millega võetakse üle Baseli leping III pankade kapitalinõuete kohta, ning direktiiv 2014/59 krediitiasutuste finantsseisundi taastamise ja kriisilahenduse kohta.
- 16 Vastustaja väidab, et vaidlusalune tasu maksmise kohustus ei ole vastuolus isegi mitte turu ja konkurentsi väärastamisega, sest see ei kahjusta ebamõistlikult üleandvat panka võrreldes muude ettevõtjatega. Käsitletav tasu on vastupidi mõistlik hind dekreetseaduses nr 18/2016 ette nähtud eelise eest, mis seisneb võimaluses vältida kogu vara üleandmist koostöö edendamise ja arendamise ühisfondidesse.
- 17 Lõpuks ei riku vaidlustatud tasu maksmise kohustus Euroopa Liidu õigust ka siis, kui see kvalifitseeritaks maksuks. Euroopa Kohus on kinnitanud, et direktiiviga 69/335, mida on muudetud direktiiviga 85/303, ei ole vastuolus ettevõtete netovaralt maksu kogumine (27. oktoobri 1998. aasta kohtuotsus *Manifattura italiana Nonwoven SpA vs. Direzione regionale delle entrate per la Toscana*, C-4/97, EU:C:1998:507, ning 15. märtsi 2001. aasta määrus *Petrolvilla & Bortolotti SpA vs. Direzione delle Entrate per la Provincia di Trento*, C-279/99, C-293/99, C-296/99, C-330/99 ja C-336/99, EU:C:2001:170).

Eelotsusetaotluse põhjenduste lühiülevaade

- 18 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et poolte väidete vahelist vastuolu ei saa lahendada riigisiseste õigusnormide Euroopa Liidu õigusega kooskõlas tõlgendamise kaudu, arvestades vaidlustatud sätte ranget sõnastust, ja ta peab seetõttu vajalikuks esitada küsimus Euroopa Liidu Kohtule.

TÖÖDOKUMENT